УДК 347.96(477)
DOI https://doi.org/10.32782/pyuv.v2.2025.34

С. В. Кулик
orcid.org/0000-0001-7190-3774
кандидат юридичних наук,
докторант кафедри міжнародного та європейського права
Державного некомерційного підприємства
«Державний університет «Київський авіаційний інститут»

СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ТРАНСФОРМАЦІЇ СУДОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ: ЕТАПИ РЕФОРМ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ (2015–2023)

Проблема дослідження полягає в необхідності оцінки ефективності реформування судової системи України з урахуванням європейських стандартів, а також у вирішенні ключових проблем, таких як незалежність суддів, боротьба з корупцією в правосудді, недосконалість системи адвокатури та забезпечення доступу до правосуддя. Зокрема, важливою є інтеграція міжнародно-правових стандартів в національну правову систему та забезпечення належного контролю за судовою владою з боку інших гілок влади. Невирішеними залишаються питання конституційно-правової відповідальності вищих посадових осіб і створення ефективної системи суддівської дисципліни.

Аналіз останніх досліджень у сфері реформування судової влади в Україні показує активне осмислення проблем правосуддя з огляду на європейські стандарти та внутрішні потреби. Відомі дослідники, зокрема Городовенко А., Бесчастний В., Запорожець В., Баргілевич М., Кучинська О., Мильцева В., Смокович М., Гиляка О., акцентують увагу на порівнянні правових систем і реформах судочинства, підкреслюючи важливість адаптації української судової системи до європейських стандартів, а також надаючи рекомендації щодо вдосконалення процесу реформування.

Метою статті є аналіз ключових етапів та проблем реформування судової системи України після проголошення незалежності, зокрема в контексті інтеграції європейських стандартів. Автор ставить за мету дослідити стратегічні документи, що визначають напрямки реформ, зокрема в аспектах незалежності суддів, боротьби з корупцією, вдосконалення адвокатури та забезпечення доступу до правосуддя.

Результати дослідження. З перших днів проголошення незалежності, одним з пріоритетних напрямів розбудови нової України у сім'ї європейських держав було створення сучасної системи правосуддя, яка б відповідала усім критеріям демократичної та правової держави, побудованої виключно на основоположних міжнародно-правових засадах із врахуванням суто національних особливостей.

Починаючи з часів «великої судової реформи 2015–2019 рр., сукупність нагальних проблем, які необхідно було вирішувати у сфері судочинства, була добре відомою для українського законодавця. В цьому сенсі досить назвати та проаналізувати два нормативно-правових акти Голови держави України.

Першим є Указ Президента України від 20 травня 2015 року, яким схвалювалася «Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки», де всі 32 нагальні проблеми були розділені на чотири групи:

– проблеми загально-державного характеру, що впливають на систему правосуддя (низький рівень правової культури та правової свідомості суспільства; розповсюдженість корупційних явищ, у тому числі й у сфері правосуддя; збереження факторів залежності суддів від виконавчої та законодавчої гілок влади, зокрема, наявність конституційних положень, які стримують посилення незалежності суддів тощо);

– проблеми, пов'язані із недостатньою функціональною спроможністю наявної системи правової допомоги (невідповідність формального статусу адвоката фактичним умовам здійснення адвокатської діяльності; неефективність дисциплінарного контролю і етичних стандартів в адвокатській діяльності; недосконала система формування органів адвокатського самоврядування та їх взаємодії тощо);

– проблеми у вигляді системних недоліків функціонування прокуратури та кримінальної юстиції (недостатній рівень функціональної незалежності та доброчесності прокурорів; перешкоди для структурної автономії слідчих органів; відсутність належної ІТ-інфраструктури та можливостей використання інформаційних систем і системи електронного правосуддя тощо);

– системні проблеми у сфері стратегічного планування та у законодавчому процесі (надмірна зосередженість на короткострокових рішеннях у законодавчому процесі; відсутність належної динаміки у наближенні до стандартів Європейського Союзу тощо) [1, п. 3].

© С. В. Кулик, 2025

Через п'ять років також Указом Президента України від 11 червня 2021 року затверджується нова «Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки», але вже не на п'ять років, а тальки на три. У назві бачимо у концентрованому вигляді чітко визначену спрямованість нової Стратегії, тобто вона тепер є Стратегією розвитку, а попередня мала назву Стратегія реформування. Якщо у попередній Стратегії реформування проблеми торкалися не тільки судоустрою, судочинства, але й суміжних правових інститутів, то в новій лише системи правосуддя та конституційного судочинства.

Отже, невипадково, в першій Стратегії реформування було визначено 32 проблеми у чотирьох групах, то в новій Стратегії розвитку всього 19 основних проблем (без об'єднання їх до будь-яких груп), вирішенням яких передбачалося подальше удосконалення організації функціонування саме судової влади та здійснення правосуддя [2, п. 3].

Треба підкреслити, що нова Стратегія розвитку не давала жодної оцінки ступеню вирішення проблем, які були визначені в попередній Стратегії реформування, а формулювання нових нагальних проблем здійснювалося досить розпливчастими категоріями, а саме: «недоброчесність окремих суддів», «недосконалість існуючої системи місцевих судів», «неефективність системи фінансового та іншого забезпечення», «нестача суддів у місцевих та апеляційних судах», «надмірне навантаження на суддів», «неналежне виконання судових рішень», «перешкоди в доступі до правосуддя», «низький рівень суспільної довіри», «функціональна недосконалість системи адвокатури» тощо.

Здається, що нова Стратегія розвитку, за своєю формою та формулюванням нагальних проблем, – більш схожа на предтечу або загальну схему майбутнього Плану дій щодо реалізації Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки. В такому випадку й назву Указу доцільно було б сформулювати не як Про Стратегію розвитку системи правосуддя.., а Про Основні напрями подальшого розвитку системи правосуддя.. (й далі за текстом). Тоді буде логічним кожні три або п'ять років затверджувати нормативно-правовими актами Президента України не стратегії реформування, не стратегії розвитку, а лише поступові у темпоральному розумінні їх реалізації основні напрями удосконалення (розвитку, покращання тощо), бо процес розвитку будь-якого явища є безперервним та перманентним.

Проте, у подальших міркуваннях серед нагальних проблем ми зупинимося тільки на тих, що, на нашу думку, знаходяться найближче до можливої практичної реалізації загальних напрямів, попередньо досить детально визначених українським законодавцем у досліджених нами двох Стратегіях.

Треба підкреслити, що поступово вирішуючи у рамках визначених стратегій одне питання за іншим, український законотворець намагався перейняти досвід провідних країн світу, й в першу чергу підтримати належну динаміку у наближенні національного законодавства у сфері судочинства до стандартів держав Європейського Союзу, бо ці стандарти постійно удосконалювалися або доповнювалися новими.

Цей досвід вказував, так би мовити, «дорожню карту» процесам створення незалежного та справедливого суду, який за багато років пройшли майже всі європейські країни. І починати його треба із визначення конституційних засад, які закладають основні, схематичні організаційно-правові засади діяльності судової влади, та які потім деталізуються на рівні національного законодавства про судоустрій.

Аналіз доповнень до Конституції України за роки незалежності від дня її проголошення яскраво свідчить про те, що обсяг конституційного регулювання судової влади постійно розширювався, особливо бурхливого характеру воно набуло з початком епохальних змін в політичному та суспільному житті з 21 листопада 2013 до лютого 2014 року, викликаних спротивом народу проти відходу політичного керівництва країни від законодавчо закріпленого курсу на європейську інтеграцію та подальшою відмовою від цього курсу, – що увійшло в українську історії під назвою Революції Гідності.

Треба зазначити, що процес значного розширення обсягу конституційного регулювання функціонування судової влади за останні десятиріччя пройшли майже всі постсоціалістичні країни європейського континенту, але за досягнутими кінцевими результатами вони суттєво відрізняються.

Це стосується й України, яка, як й всі інші колишні соціалістичні держави, імплементувала у свою Конституцію загальні міжнародно-правові стандарти щодо підвищення ролі суду в системі поділу влади за рахунок збільшення повноважень щодо контролю за законністю діяльності інших гілок влади, але в дійсності поки що цього не зробила.

Так, в Конституції Республіки Польща, про що йшлося у першому розділі, врегульовано компетенцію Державного трибуналу, який уповноважений притягати до конституційної відповідальності за порушення Конституції чи закону, вчинене під час здійснення своїх повноважень або в рамках цих повноважень, таких посадовців, як: Президента Республіки, Прем'єр-міні-

стра та членів Ради Міністрів, Голову Національного банку Польщі, Голову Вищої контрольної палати, членів Національного банку Польщі, Голови Вищої контрольної палати, членів Національної ради з питань телебачення та радіомовлення, осіб, яких Прем'єр-міністр уповноважив управляти міністерством, а також Головнокомандувача Збройних Сил, депутатів та сенаторів. Державний трибунал за законодавством Республіки Польща складається із 16 членів, очолює його голова Верховного Суду, а до половини його членів висуваються ті самі вимоги, що й до суддів.

Аналогічні спеціальні Державні суди утворено, наприклад, у Франції, Фінляндії [3].

В міжнародно-правових стандартах немає жорстких зобов'язуючих визначень щодо обов'язкового створення спеціальних державних судів для притягнення вищих посадових осіб до кримінальної або іншої відповідальності. У той же час у багатьох міжнародних документах це віддається на розсуд національному законотворцю, виходячи з історичних, правових, культурних традицій або врегульовується конституційними нормами на вимогу суспільства у конкретних випадках.

В Україні стосовно притягнення до кримінальної відповідальності, наприклад, глави держави взагалі не йдеться, бо він має імунітет, який визначений статтею 105 Основного Закону, що проголошує: «Президент України користується правом недоторканності на час виконання повноважень. За посягання на честь і гідність Президента України винні особи притягаються до відповідальності на підставі закону». Він може бути тільки достроково відсторонений від виконання своїх обов'язків за процедурою імпічменту, а висновок про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину, надає для початку імпічменту Верховний Суд.

У вітчизняних наукових працях все частіше можна побачити пропозиції щодо конституційного врегулювання відповідальності вищих посадових осіб за прикладом європейських держав. Так, науковець А. Городовенко з цього приводу зазначає: «у подальшому варто зосередити увагу науковців і практиків на удосконаленні способів впливу суду на вищі органи державної влади і вищих посадовців держави, зокрема притягнення останніх до конституційно-правової відповідальності» [4, с. 77].

Отже, серед інших першою нагальною проблемою, яку необхідно вирішувати в сфері правосуддя завдяки імплементації міжнародно-правових стандартів, можна назвати зміцнення впливу судової гілки влади на законодавчу та виконавчу владу шляхом встановлення конституційно-правової відповідальності вищих посадових осіб, щоб певний визначений Конституцією України суд, незважаючи ні на які імунітети недоторканості, був спроможній притягнути вищих посадових осіб, перелік яких також визначається Основним Законом України, до відповідальності, у тому числі й кримінальної.

Завдяки тривалої та непростої дискусії щодо втілення у судову практику передбаченого міжнародно-правовими стандартами інституту конституційної скарги нарешті в 2016 році у рамках «великої судової реформи», про що йшлося у попередньому підрозділі, були прийняті доповнення до Конституції України щодо надання Конституційному Суду України права вирішувати питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Але, конституційна скарга може бути подана в разі, якщо попередньо особа вичерпала всі інші національні засоби юридичного захисту [5, п. 1].

Доповнення до Конституції інституту конституційної скарги як абсолютно нової новели конституційної юстиції, раніше зовсім невідомої для українського права форми звернення до Конституційного Суду, були більш деталізовані в окремому Законі України «Про Конституційний Суд України» від 2017 року, де конституційну скаргу було визначено серед інших повноважень Суду [6, ст. 7]. У Законі також було визначено право на розгляд питання конституційної скарги Великою палатою (стаття 35), Сенатом (стаття 36), Колегією (стаття 37), а також її форми (стаття 55), підстави відмови розгляду конституційної скарги (стаття 62), прийнятність конституційної скарги (стаття 77) тощо.

Здавалося б, що застосування конституційної скарги вже врегульовано на конституційному та законодавчому рівнях досить вичерпано, але практична її реалізація з кожним роком дає підстави знову до неї повертатися та шукати у міжнародних стандартах нові рекомендації для більш ефективного її застосування.

Тепер проаналізуємо міжнародний документ стосовно застосування інституту конституційної скарги, який був підготовлений Європейською Комісією за демократію через право (Венеційською комісією) у вигляді Висновку щодо Проекту закону Про Конституційний Суд України у грудні 2016 року [7], де в окремому розділі «Б» у пунктах 33–39 давалися як теоретичні так і практичні рекомендації імплементації стандарту в існуючих українських правових реаліях.

Так, у Висновку зазначалося, що у питаннях індивідуального доступу до конституційного пра-

восуддя необхідно розрізняти «повну конституційну скаргу» від «нормативної конституційної скарги», коли перша спрямована проти неконституційних окремих актів, незалежно від того, чи засновані вони на неконституційному нормативному акті, а друга – спрямована проти застосування неконституційних нормативних актів (законів) (п. 33). Міжнародний документ дає перевагу повній конституційній скарзі, бо вона буде мати позитивний ефект, коли особи мають можливість ефективного захисту своїх основних прав на національному рівні в українських судах без необхідності звернень до ЄСПЛ. Отже, Венеційська комісія підтримує рекомендацію запровадити повну конституційну скаргу в майбутніх конституційних змінах.

Але, зараз у вітчизняних наукових працях ми можемо побачити інші підходи щодо визначеного вище міжнародно-правового стандарту. Так, на думку науковців В. М. Бесчастного та В. І. Запорожця, модель оскарження у вигляді «повної конституційної скарги» неповною мірою дозволяє розкрити потенціал конституційної скарги як ефективного національного засобу юридичного захисту, тому в умовах розвитку та підвищеної уваги до механізму захисту прав і свобод людини найбільш оптимальним та актуальним є запровадження нормативної моделі інституту конституційної скарги, яка передбачає можливість оскарження на предмет відповідності Конституції України (конституційності) законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, а в перспективі – й моделі повної конституційної скарги [8, с. 11]. Але, одразу виникає декілька питань: скільки років займе перспектива застосування повної конституційної скарги, чи буде потім відмова від нормативної моделі інституту конституційної скарги, чи можуть вони існувати паралельно тощо.

Існує ще багато проблем, які потребують свого подальшого дослідження у рамках застосування інституту конституційної скарги. Це і визначення суб'єкту права на конституційну скаргу, і порядок розгляду конституційної скарги, і форми її подання, і підстав відмови розгляду, і прийнятність конституційної скарги, і зміни у процесуальному законодавстві у зв'язку із запровадженням конституційної скарги тощо [9, с. 161].

Отже, в процесі реалізації європейського вектору розвитку України необхідно розвивати та удосконалювати інститут конституційної скарги, враховуючи при цьому кращі тенденції та практику розвитку європейського конституціоналізму, що є, на нашу думку, другою нагальною проблемою, яку необхідно вирішувати в сфері правосуддя завдяки імплементації міжнародно-правових стандартів, бо розв'язання цієї проблеми дає широкі можливості індивідуального доступу до конституційного правосуддя, а зрештою значно зміцнює судовий захист прав і свобод людини і громадянина.

Третя нагальна проблема, на нашу думку, пов'язана із відсутністю в Україні належної ІТ-інфраструктури та можливостей використання інформаційних систем і системи електронного правосуддя.

Реалізуючи положення Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки шляхом імплементації міжнародно-правових стандартів щодо створення в Україні електронного правосуддя як нового явища, яке дозволить не тільки прискорити усі судові процеси, але й якісно надавати швидкі та ефективні державні послуги населенню у сфері комунікації із судами, Державна судова адміністрація України (далі – ДСА) у 2018 році видала два накази. Перший наказ від 02.03.2018 № 99 «Про забезпечення створення і функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» (зі змінами) та другий від 13 квітня 2018 року № 168 «Про затвердження Концепції Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи».

Не встигли висохнути чорнило на підписі наказу, як одразу з'явилися критичні зауваження стосовно прийнятої Концепції ЄСІТС. Так, науковці О. П. Кучинська та В. С. Мильцева зазначили, що в цілому Концепції не вистачає цілісності щодо обґрунтування засад здійснення електронного правосуддя, немає чіткого визначення ключових понять, завдання та функції ЄСІТС потребують доопрацювання, доцільно запозичити європейський стратегічний підхід до розуміння реалізації електронного правосуддя, залишається актуальним питання захисту від втручання в ЄСІТС сторонніх осіб, що потребує розробки відповідної системи попередження та реагування з боку адміністратора системи тощо [10, с. 27].

Враховуючи критичні зауваження з боку науковців та фахівців, та після внесення у 2017 році змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів у частині створення та належного функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС), а також у зв'язку із відтермінуванням дати початку функціонування цієї системи, ДСА видала третій наказ від 7 листопада 2019 року № 1096 «Про забезпечення створення і функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», яким затвер-

дила Концепцію побудови ЄСІТС у новій редакції, де було зазначено, що побудова ЄСІТС дасть можливість:

– автоматизувати ділові процеси та потреби органів судової влади (документообіг, розгляд судових справ, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям; фінансові, майнові, організаційні, кадрові та інформаційно-телекомунікаційні потреби);

– створювати, зберігати та використовувати електронні судові справи, забезпечувати регламентований доступ до судових справ судам та учасникам судового процесу, збирати та аналізувати дані щодо розгляду судових справ, розраховувати та обліковувати фінансові витрати тощо;

– здійснювати дистанційну комунікацію між судом і учасниками судового процесу шляхом обміну процесуальними документами в електронній формі та використання відеоконференцзв'язку, у тому числі захищеного;

– звертатися до суду, оплачувати послуги, брати участь у судових провадженнях та отримувати всю відповідну документацію електронними засобами [11, розділ I].

Здавалося б, що всі необхідні організаційно-правові заходи здійснено саме у створі існуючих міжнародно-правових стандартів, але проблема продовжує існувати.

Не вирішеними залишаються такі проблеми:

– побудова ЄСІТС на рівні європейських країн ще не відбулася;

– існуюча система підтримує тільки обмін даними діловодства методом обміну пакетами даних між різнорідними системами управління баз даних, встановленими в судах, органах та установах системи правосуддя;

– у судах немає єдиного програмного забезпечення;

– інформація, що формується різними системами документообігу, не консолідується в розрізі судових справ в єдиній базі даних;

– в судах використовуються локальні програмно-апаратні комплекси різних типів, які мають різні формати запису результатів фіксування;

– існуючі системи автоматизації судів, органів та установ системи правосуддя не відповідають вимогам технічного захисту інформації для інформаційно-телекомунікаційних систем, де обробляється інформація з обмеженим доступом тощо [11, розділ III].

На недоліки у створення сучасної ЄСІТС вказують вітчизняні науковці. Так, науковець М. І. Смокович пропонує активніше запозичувати зарубіжний досвід, зокрема сінгапурську Систему електронної подачі документів (Electronic Filing System); Інтегровану електронну систему цивільних позовів (Integrated Electronic Litigation System); Службу електронного вилучення документів (Electronic Extract Service); Електронну інформаційну службу (Electronic Information Service), яка дає можливість дізнаватися про всі процесуальні дії суду в режимі реального часу; Електронний інформаційний сервіс «Судовий кабінет», який реалізований в Республіці Казахстан; американську систему «Зал суду 21»; британську – «Суд швидкий і невідворотний» (Swift and Sure Justice), стрижнем яких є максимальна діджіталізація судового процесу [12, с. 46].

Науковець О. С. Гиляка дослідив чинники, шо стримують розвиток в Україні електронного судочинства, до яких він відносить:

– відсутність єдиної уніфікованої інформаційної платформи для спілкування учасників процесу з судом та з іншими державними органами;

– відсутність єдиних стандартів щодо інформаційного контенту, котрим мають відповідати відповідні судові інформаційні ресурси, електронні сервіси, та відсутність стимулів щодо їх покращення;

– відсутність належного фінансування судової системи взагалі і видатків на інформатизацію зокрема;

– дисонанс інформаційних технологій та процесуальних правил [13, с. 17–18].

Четверта нагальна проблема пов'язана із розробкою та втіленням на підставі міжнародно-правових стандартів дієвих механізмів альтернативного (позасудового) та досудового врегулювання спорів.

Висновки. Стратегії реформування та розвитку системи правосуддя в Україні, що були розроблені після проголошення незалежності, намагаються привести національну систему судочинства до міжнародних стандартів та вдосконалити судову владу через розв'язання ключових проблем, зокрема, з корупцією, незалежністю суддів, ефективністю правової допомоги та функціонуванням прокуратури. Однак, незважаючи на досягнуті прогреси, процес реформування вимагає подальших кроків для посилення конституційно-правової відповідальності вищих посадових осіб і зміцнення механізмів впливу судової влади на інші гілки влади. Застосування міжнародно-правових стандартів допоможе не лише забезпечити незалежність судів, а й сформувати справедливу та ефективну систему правосуддя, що відповідає вимогам європейських держав.

Література

1. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text

2. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки: Указ Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text

3. Судова влада та конституційний контроль у зарубіжних країнах. Лекція № 10. Бібліотека Studies за підтримки агентства Magistr.ua. URL: studies.in.ua/derzhavne-pravo-zarubizhnyh-krain/1472-lekcya-10-sudova-vlada-ta-konstitucyniy-kontrol-u-zarubzhnih-krayinah.html

4. Городовенко А. Загальні засади конституційної модернізації судової системи як об'єктивного суспільно-правового процесу. Актуальні проблеми правознавства. Випуск 1 (13). 2018 р. С. 73–79. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/28836/1/%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf

5. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 28, ст.532. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#n6

6. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 року № 422/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 49, ст. 272. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80#Text

7. Висновок № 870/2016 від 12 грудня 2016 року щодо Проекту закону Про Конституційний Суд України. Підготовлений Європейською Комісією за демократію через право (Венеціанською комісією) та прийнятий Венеціанською комісією на 109 Пленарній сесії (Венеція, 9–10 грудня 2016 року). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/870_2016_2016_12_12.pdf

8. Бесчастний В. М., Запорожець В. І. Інститут конституційної скарги в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Правовий часопис Донбасу, № 3 (72) 2020. С. 9–20. DOI: https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-72-3-9-20

9. Баргілевич М. Реформа конституційної юстиції в Україні у 2017 році. Підприємство, господарство і право. № 5/2018. С. 157–162. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/5/31.pdf

10. Кучинська О. П., Мильцева В. С. Правові засади електронного правосуддя. Вісник кримінального судочинства, № 3/2018. С. 24–28. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3_2018_Kuchunska.pdf

11. Концепція побудови єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Затверджено наказом Державної судової адміністрації України 07 листопада 2019 року № 1096. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/SA19173?an=1&ed=2019_11_07

12. Смокович М. І. Електронне судочинство в Україні. С. 43–46. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 16 жовтня 2020 р.); [редкол.: О. В. Щербанюк (голова), Л.Г. Бзова (відпов. секр.) та ін.]. Київ: Видавництво ВАІТЕ, 2020. 356 с. URL: https://law.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zbirnyk-16.10.20.pdf

13. Гиляка О. С. Окремі аспекти функціонування електронного правосуддя в Україні. С. 16–18. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 16 жовтня 2020 р.); [редкол.: О. В. Щербанюк (голова), Л.Г. Бзова (відпов. секр.) та ін.]. Київ: Видавництво ВАІТЕ, 2020. 356 с. URL: https://law.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zbirnyk-16.10.20.pdf

Анотація

Кулик С. В. **Стратегічний підхід до трансформації судової системи в Україні: етапи реформ і перспективи розвитку (2015–2023).** – Стаття.

Стаття аналізує ключові етапи та проблеми, які виникають у процесі реформування української системи правосуддя після проголошення незалежності. Одним з основних напрямків цього реформування стало приведення правової системи до європейських стандартів, зокрема, через «велику судову реформу» 2015–2019 років. Автор досліджує два важливі нормативно-правові акти, що мали стратегічне значення для розвитку судової системи в Україні: Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки та Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки. У статті розглянуто основні проблеми, що визначаються в обох стратегічних документах, зокрема питання незалежності суддів, корупційні явища в правосудді, недосконалість системи адвокатури та забезпечення доступу до правосуддя.

Аналізується динаміка змін у законодавчому процесі України, спрямована на удосконалення судової влади та створення незалежного, ефективного суду. Особливу увагу приділено питанням впливу європейського досвіду на реформування української судової системи, зокрема на зміцнення незалежності суддів і підвищення рівня довіри до правосуддя в країні. Автор вважає, що важливим кроком для подальшого розвитку системи правосуддя є посилення контролю судової влади за іншими гілками влади, включаючи відповідальність вищих посадових осіб.

Важливими питаннями, які залишаються невирішеними, є пошук оптимальних механізмів конституційно-правової відповідальності для вищих посадових осіб, зокрема президентів і прем'єр-міністрів, а також необхідність створення ефективної системи суддівської дисципліни та боротьби з корупцією в правосудді. В статті також порушено питання імплементації міжнародно-правових стандартів у Конституцію України, зокрема щодо конституційної скарги та її значення для розвитку правової культури в країні.

Автор робить висновок, що незважаючи на досягнуті результати, реформування правосуддя в Україні потребує подальших кроків для забезпечення повної відповідності європейським стандартам і підвищення ефективності судової влади.

Ключові слова: реформа судової системи, судова влада України, національне правосуддя, правосуддя, міжнародні стандарти.

Summary

Kulyk S. V. **Strategic Approach to the Transformation of the Judicial System in Ukraine: Stages of Reforms and Development Prospects (2015–2023).** – Article.

The article analyzes the key stages and issues arising in the process of reforming the Ukrainian judicial system after the declaration of independence. One of the main directions of this reform has been aligning the legal system with European standards, particularly through the «large judicial reform» of 2015–2019. The author examines two important regulatory acts that had strategic significance for the development of the judicial system in Ukraine: the Strategy for Reforming the Judiciary, Court Proceedings, and Related Legal Institutions for 2015-2020 and the Strategy for the

Development of the Justice System and Constitutional Jurisdiction for 2021-2023. The article addresses the key issues outlined in both strategic documents, including judicial independence, corruption within the judiciary, the imperfection of the bar system, and ensuring access to justice.

The article analyzes the dynamics of changes in Ukraine's legislative process aimed at improving the judiciary and creating an independent, effective court system. Special attention is given to the influence of European experience on the reform of the Ukrainian judicial system, particularly on strengthening judicial independence and increasing public trust in the judiciary. The author considers that an important step for further development of the justice system is strengthening judicial oversight over other branches of government, including accountability for high-ranking officials.

Unresolved issues include the search for optimal mechanisms for constitutional and legal responsibility for high-ranking officials, especially presidents and prime ministers, as well as the need to establish an effective judicial discipline system and combat corruption within the judiciary. The article also addresses the implementation of international legal standards into the Constitution of Ukraine, particularly regarding the constitutional complaint and its significance for the development of legal culture in the country.

The author concludes that despite the achieved results, judicial reform in Ukraine requires further steps to ensure full compliance with European standards and improve the effectiveness of the judiciary.

Key words: judicial system reform, Ukrainian judiciary, national justice, justice, international standards.